

УДК: 378.018.43:[159.9:316]:[616– 053.2:614.25]:378.046– 021.68
DOI: <http://dx.doi.org/10.11603/mie.1996-1960.2016.2.6479>

ДО ПИТАННЯ ПРО ПСИХОЛОГІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ЛІКАРІВ–ПЕДІАТРІВ НА ПІСЛЯДИПЛОМНОМУ ЕТАПІ

О. А. Рижов, Ю. В. Котлова, К. О. Іванова, Т. О. Левчук

Запорізький державний медичний університет

В статті подано психологічні і соціальні аспекти дистанційного навчання (ДН) лікарів–педіатрів на післядипломному етапі. Дослідження проводилося шляхом анкетування. Зазначено, що основним мотивом навчання для більшості лікарів є професійне зростання, а перспективним методом навчання є ДН. Респонденти вказали позитивні сторони ДН: зручність (гнучкий графік, можливість підвищувати свою кваліфікацію без відриву від виробництва), економічність, постійне надходження нової сучасної інформації та можливість негайно нею скористатись.

Ключові слова: дистанційна освіта, післядипломна медична освіта.

К ВОПРОСУ О ПСИХОЛОГИЧЕСКИХ И СОЦИАЛЬНЫХ АСПЕКТАХ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ ВРАЧЕЙ–ПЕДИАТРОВ НА ПОСЛЕДИПЛОМНОМ ЭТАПЕ

А. А. Рыжов, Ю. В. Котлова, Е. А. Иванова, Т. О. Левчук

Запорожский государственный медицинский университет

В статье представлены психологические и социальные аспекты дистанционного обучения (ДО) врачей–педиатров на постдипломном этапе. Исследование проводилось путем анкетирования. Отмечено, что главным мотивом обучения для большинства врачей является профессиональный рост, а перспективным методом обучения является ДО. Респонденты выделили положительные стороны ДО: удобство (гибкий график, возможность повышать свою квалификацию без отрыва от производства), экономичность, постоянное поступление новой современной информации и возможность незамедлительно ею воспользоваться.

Ключевые слова: дистанционное образование, последипломное медицинское образование.

TO THE PROBLEM OF PSYCHOLOGICAL AND SOCIAL ASPECTS OF DISTANCE LEARNING PEDIATRICIAN POSTGRADUATE ON STAGE

O. A. Ryzhov, Yu. V. Kotlova, K. O. Ivanova, T. O. Levchuk

Zaporozhye State Medical University

In the article the psychological and social aspects of the controlled from distance educating (DE) of doctors of pediatricians are presented on the postgraduate education. Research was conducted by a questionnaire. It is marked that by main reason to educating for most doctors there is a professional height, and is DE the perspective method of educating. Respondents distinguished positive parties DE: comfort (flexible chart, possibility to promote the qualification without tearing away from a production), economy, quickness of receipt of new modern information, also possibility immediately to use her.

Key words: distance education, postgraduate medical education.

Современное дистанционное образование (ДО) охватывает самые различные модели, методы и технологии обучения:

- кейс-технология – подразумевает предоставление определённого набора учебных материалов (учебники, методические рекомендации, тесты

и т.д.) на CD– дисках, рассылку материалов по почте, получение при личной встрече;

- сетевая технология – размещение учебных материалов на веб– сервере (учебники, лекции, контрольные работы), проведение лекций, семинаров и клинических разборов в режиме

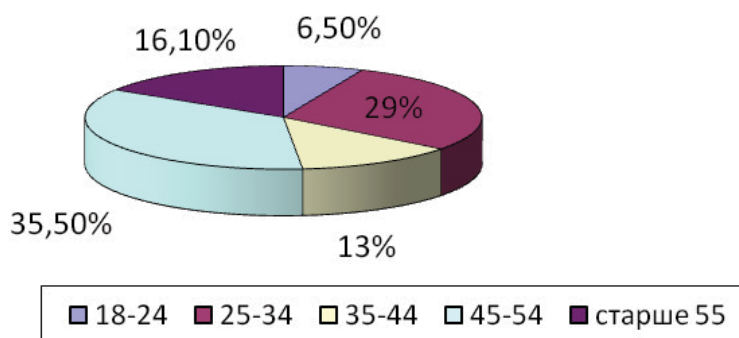

Рис. 1. Распределение опрошенных врачей по возрасту

реального времени. Связь с преподавателем осуществляется через интернет;

- телевизионная или телевизионно-спутниковая форма, отличается от предыдущей только тем, что связь с преподавателем осуществляется посредством спутниковой связи;
- смешанная форма предусматривает сочетание вышеуказанных форм с возможным включением периодов очного обучения, что необходимо для практической части обучения.

Дистанционному обучению (ДО) присущи такие преимущества, как мобильность, гибкость, доступность, технологичность. В существующих условиях оно является дешевым и общедоступным, открывая возможности общения на больших расстояниях. При этом необходимо учитывать наличие базовых навыков пользования компьютером и доступа к интернету с умением его использовать, наличие электронной почты для контакта с преподавателем и другими участниками обучения, а также индивидуально– психологические особенности обучающихся.

Цель работы: определить готовность и мотивации к обучению врачей на последипломном этапе, а также технических возможностей и экономической целесообразности дистанционного обучения врачей на циклах ТУ и ПАЦ по педиатрии в Запорожье и Запорожской области.

Материалы и методы исследования. Проведено анкетирование 126 практических врачей педиатров и врачей специальности «Общая практика – семейная медицина» разных возрастных категорий, с достоверным преобладанием лиц женского пола (87,1 % женщин, $p \leq 0,05$) (рис.1).

Врачи были распределены по группам: 1-я группа (62 человека) была проанкетирована до организации очно– заочного обучения с помощью компьютерных технологий, 2-я группа (64 человека) – после проведения цикла обучения в режиме online. Анкета включала психологические вопросы: мотивация к обучению, отношение врача к разным формам обучения, восприятие информации при проведении цикла в режиме online; социальные вопросы: стоимость обучения для врача и для лечебного учреждения, замена врача на рабочем месте, отъезд на учебу, материальное положение семьи, наличие компьютера и умение его использовать.

Результаты и их обсуждение. В результате анализа анкет выявлено, что главным мотивом к обучению для 87,1 % респондентов обеих групп был профессиональный рост, для 42,5 % опрошенных – карьерный рост, у 8,1 % окончание срока действия сертификата, а для 11,3 % – финансовая сторона (табл. 1).

При опросе респондентов 1– й группы с опытом только традиционного обучения отмечено, что по-

Таблица 1

Оценка мотивации врачей к обучению

Причины	Количество респондентов, %
Профессиональный рост	87,1
Карьерный рост	42,5
Длительный перерыв в работе из– за болезни или по другим причинам	16,1
Окончание действия сертификата	8,1
Финансовый мотив	11,3

Таблиця 2

Приоритетність ДО

Причини	Кількість респондентів, %
якісне навчання доступне для всіх	38,2
навчання по місцю проживання	48,4
економія часових і фінансових витрат	45,0
непосередній контакт з відомими вітчизняними і зарубіжними спеціалістами	40,3
можливість отримати матеріали навчання в формі презентацій	32,3
можливість негайно використовувати нову інформацію, отриману на заняттях, в своїй роботі	31,7

близько 60 % лікарів не мали чіткого уявлення про ДО. На запитання «Як ви розумієте визначення «Дистанційне навчання» тільки 41,9 % лікарів відповіли, що «ДО – це очно-заочна форма навчання з проведенням лекцій, семінарів і клінічних розборів в режимі реального часу, наявністю зв'язі з викладачем через інтернет, яка також включає самостійне навчання з використанням навчальних матеріалів на веб-сервері. 29 % лікарів вважали, що ДО – це тільки заочна форма навчання без контакту з викладачем. Таке ж саме число лікарів відповіло, що ДО – це очна форма навчання, що включає тільки проведення лекцій дистанційно в режимі реального часу».

Це пояснює, чому на запитання про переважну для них форму навчання 40 % респондентів 1-ї групи обрали очне навчання, аргументуючи це перевагами порівняно з ДО. На їхню думку, найбільш важливим недоліком дистанційного навчання є ослаблення людського контакту і зниження ефективності навчання через слабку вплив особистості педагога (30 %). 14,5 % лікарів вважають, що при ДО інформація надається тільки на паперових носіях. Для майже 20 % лікарів перешкодою до ДО є відсутність особистого комп'ютера і неуміння його використовувати.

При навчанні лікарів 2-ї групи на кафедрі дитячих захворювань ФПО ЗГМУ використовували змішану форму ДО (очно-заочне навчання «blended education»). Через брак технічних засобів і відсутності достаточних знань інформаційних технологій група слухачів формувалася в лікувальному закладі, по місцю роботи, в аудиторії з одним комп'ютером і участю спеціаліста (інженер-технолог).

Основою навчання при даній формі ДО були курси лекцій і вебінарів в режимі реального часу для групи лікарів в віддаленому класі, що дозволяло дискутувати і задавати запитання в прямому ефірі. Завдяки використанню мультимедійних засобів (презентації, фотографії, аудіо- і відеоматеріали) навчання стало більш активним, цікавим, підвищується засвоєння і запам'ятовування представлених матеріалів. Інтерактивний контакт дозволяє слухачам отримувати відповіді на виниклі запитання, відчути харизму викладача. Важливими елементами навчання є семінари з участю головних спеціалістів області по найбільш актуальним проблемам. Щотижня по п'ятницям проводилися клінічні розбори складних для діагностики (з аналізом діагностичного пошуку) пацієнтів і хворих з рідкими патологіями, що знаходяться

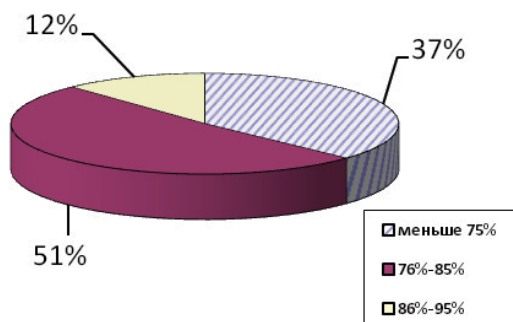

Рис. 2. Результати тестування до навчання

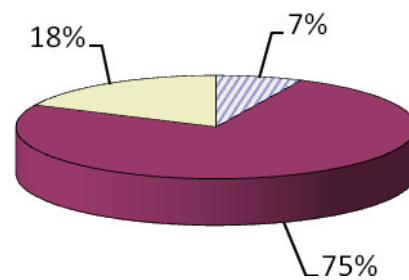
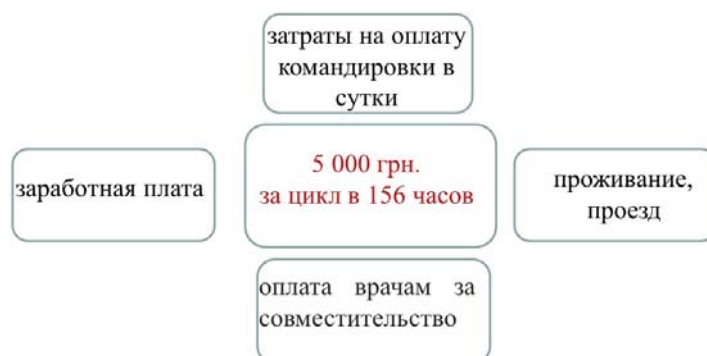

Рис. 3. Результати тестування після навчання

Экономия средств Веселовской ЦРБ на обучении 22 врачей очно-дистанционно составила 238050 грн.

Рис. 4. Экономическая целесообразность, приблизительные затраты на обучение 1 врача (по состоянию на 2013)

на лечении в стационаре, что позволило расширить эрудицию и опыт слушателей. Самостоятельная работа включала изучение слушателями электронных учебных материалов с вопросами для самоконтроля в системе ДО moodle.

Респонденты 2-й группы с опытом обучения дистанционно и имеющие полное представление о данной модели обучения, в 100 % случаев предпочитают ДО в дальнейшей деятельности, отмечая при этом его преимущества (табл. 2).

Результаты тестирования слушателей ТУ и ПАЦ до и после окончания курса методом очно-заочного обучения показал, что ДО является эффективным методом обучения: 93 % респондентов показали достаточный уровень по результатам тестирования (от 86 до 95 % правильных ответов), что достоверно выше, чем при базовом тестировании (рис. 2, 3).

Важным преимуществом ДО является его экономичность. На примере Веселовской ЦРБ

была рассчитана экономическая целесообразность ДО. Экономия средств Веселовской ЦРБ на очно-дистанционном обучении 22 врачей составила 238050 грн. (рис. 4). Расходы включали стоимость обучения на циклах ТУ и ПАЦ, затраты на оплату командировки, заработную плату, проживание, проезд, заработную плату врача-совместителя на время отсутствия основного работника.

Выводы. 1. Главным мотивом к обучению для 87,1 % врачей является профессиональный рост, при этом ДО является перспективным и приемлемым видом обучения для 100 % респондентов.

2. Удобство и экономичность, а также быстрота поступления новой современной информации, возможность незамедлительно её использовать, делает ДО незаменимым для повышения квалификации врачей-педиатров на последипломном этапе образования.

Литература.

1. Приказ Министерства образования и науки Украины от 25 апреля 2013 года № 466 «Об утверждении Положения о дистанционном обучении».
2. Агранович Н. В. Возможности и эффективность дистанционного обучения в медицине / Агранович Н. В., Ходжаян А. Б. // Фундаментальные исследования. – 2012. – № 3–3. – С. 545– 547.
3. Ядровская М. В. Модели учебно- педагогической коммуникации в системе электронного обучения вуза / Ядровская М. В. // Образовательные технологии и общество. – 2013. – № 2, том 16. – С. 469– 486.
4. Безперервний медичний професійний розвиток – нові стратегії передавання знань / О. П. Мінцер, О. В. Голяновський, С. В. Денисенко // Мед. освіта: наук.– практ. журн. – 2012. – № 2. – С. 55– 56.
5. Современная философия трансфера знаний в последипломном медицинском образовании / Ю. В. Вороненко, О. П. Минцер, Д. Д. Иванов // Новости медицины и фармации. – 2012. – № 20/22. – С. 7.
6. Организация преподавания вопросов оказания неотложной помощи детям в режиме дистанционного обучения / Л. Н. Боярская, Е. И. Подлианова, Ю. В. Котлова // Запорожский медицинский журнал – 2012. – № 6. – С. 118.
7. Технології дистанційного навчання лікарів– педіатрів / Л. М. Боярська, О. А. Рижов, Ю. В. Котлова // Актуал. питання фармац. та мед. науки та практики. – 2014. – № 1. – С. 87– 88.
8. Опыт преподавания заболеваний детского возраста с помощью компьютерных технологий на циклах тематического усовершенствования в ЗГМУ/ Л. Н. Боярская, Ю. В. Котлова, Е. И. Подлианова и др. // Запорожский медицинский журнал. – 2012. – № 6. – С. 86– 87.